

TE WHAKAURU TUHINGA REO MĀORI KI TE ROROHICO

I tērā tau, i toko ake te whakaaro kia whakaurua atu ētahi pukapuka reo Māori ki te kōnae rorohiko hei matatiki reo utu-iti mō ngā tamariki i ngā kura reo Māori, me ērā atu e whai ana i te reo Māori.

Ko te pukapuka a Tip Reedy te tino tauira o tēnei whakakoronga, arā ko tāna pukapuka mō *Ngā Kōrero a Mohi Ruatapu*. Nāna ngā kōrero a te tohunga rā i patopato ki tāna rorohiko, ka whakapākehā, ka tā ai hei pukapuka.

He aha ēnei pukapuka reo Māori?

Ko ngā kōrero ēnei a ngā tohunga o tērā rau tau; ko Te Whatahoro tēnā, ko Mohi Ruatapu, ko Takaanui Tarakawa, ko Tūnuiārangi, ko Timi Wāta Rimini, ko wai kē atu, ko wai kē atu.

I tāia ngā kōrero reo Māori a tēnei hunga ki te Hautaka a te Rōpū Poronihia (Journal of the Polynesian Society) i tērā rau tau me ngā tau tuatahi o tēnei rau tau. Ko ngā kōrero tuku iho ērā a ō rātau iwi i tāia ki ngā putanga-ā-wā.

He nui hoki ngā kōrero nei i tāia i waenga i te tau 1892 me te tau 1910, me ngā whakapākehātanga anō a Te Mete rāua ko Te Peehi i te taha.

He aha te hua o te pato anō i ēnei kōrero ki te kōnae rorohiko, inā hoki kua tāngia kēhia?

He uaua hoki te kimi mai i ngā putanga tuatahitanga o te puka-ā-wā a te Rōpū Poronihia i tēnei wā. E kore ēnei e kitea i te nuinga o ngā whare pukapuka o te motu, hāunga anō te Puna Mātauranga (arā, te whare pukapuka mātua o Aotearoa) me ētahi atu mea kaitā.

Tērā ētahi paku hapa i roto i ngā kōrero matua; kāore he tohutō hei whakaatu i te oropūare roa, ā, e rerekē

ana ētahi o ngā tikanga tuhituhi i ō nāiane.

Ko te tikanga, me āta pānui te kaipato i tāna e patopato ana. Engari anō, mā te āta pānui i ēnei kōrero a ngā tohunga o nehe e piki ai te mōhio o te kaipato ki te reo Māori o te hunga rā.

Ki te patopatohia ēnei kōrero ki te rorohiko, ka taea te āhua o ngā kōrero te rāwekeweke, kia hāngai ai ki tā te kaiako e pīrangi ana. E mea ana au he pai ake te pēnei i te hoatu kau i ētahi whakaahua ki ngā ākonga.

He aha te wāhi ki a koe?

E eke ai tēnei kaupapa ki tōna whakatutukitanga, me nui ngā kaipatopato kōrero. Heoi, kei te kimi ahau i ētahi kaipato tūao hei papa mō tēnei mahi.

Te patopato i ngā kōrero.

Ki te hiahia te tangata ki ētahi o ēnei pukapuka reo Māori hei patopato māna, mā āna tamariki rānei, me tonono mai ki a Tīpene Chrisp i te Taura Whiri i te Reo Māori. Māku ngā kōrero nei e whakaahua, ka tuku atu ai ki te kaitono, me tētahi tauira o ngā tikanga tuhituhi a Te Taura Whiri i te Reo Māori.

Nā, mehemea kāore te pū *tohutō* e taea e tō rorohiko te whakamahi, e pai ana. Me whakamahi kē koe i tētahi o ēnei:

ko ngā pū ASCII:	alt131 = â, alt136 = ê, alt140 = î, alt147 = ô, alt150 = û
ko te pūrua	(aa, ee, ii, oo, uu)
ko tēnei tohu rānei	(~) (a~, e~, i~, o~, u~)

Māku kē ēnei tohu e huri hei tohutō ā tōna wā.

Kia oti mai ngā mahi patopato, ka ahatia ngā kōrero?